

Az új kínai migráció – a Budapesten élő kínai közösség

Dr. Irimiás Anna,
a Kodolányi János Főiskola
mb. docense
E-mail:
irimias@uranos.kodolanyi.hu

Az Európában élő mintegy másfél millió kínai vándorlását tekintve többféle tendencia is megfigyelhető, hiszen a kínaiak mobilitása korunk egyik legjelentősebb migrációs jelensége. Európában élő közösségeik szerkezeti felépítésüket tekintve hatalmas eltéréseket mutatnak. A Magyarországon élő kínai populáció nagysága az 1990-es évek óta jelentősen növekedett, és Budapest városképére gyakorolt hatása is (éttermeinek, büféinek és boltjainak nagy száma miatt) számottevőnek mondható. A magyar kormány 2003 óta nagy erőfeszítést tett a kínai–magyar gazdasági és kulturális kapcsolatok felpezsdítése érdekében. Jelen tanulmány a Magyarországon (elsősorban a fővárosban) élő kínai közösség néhány jellegzetességét elemzi, kihangsúlyozva a nyugat-európai kínai közösségekhez képest tapasztalt eltéréseket. Kína új gazdasági, politikai és kulturális szerepének leírása után az Európában élő kínai közösségeket vizsgálja Franciaország és Olaszország példáján. A szerző migrációjuk feltérképezésével kitér a magyarországi kínaiak gazdaságban betöltött szerepére, kihangsúlyozva munkaadóként gyakorolt társadalmi befolyásukat.

TÁRGYSZÓ:
Kínaiak.
Migráció.
Nemzetközi vándorlás.

A Kínával kapcsolatos európai felfogás a történelem folyamán többször változott, hiszen az európai államok politikai és gazdasági kapcsolatainak alakulása jelentősen meghatározta az ázsiai országról kialakított képet. Kína megítéléséhez hozzátartozik, hogy a kínai kultúra és művészet iránti rajongással párhuzamosan megjelenik a kínaiak és a kínai termékek európai inváziójától való félelem is (*Gumble* [2006]). A 2008 augusztusában megrendezett pekingi olimpia, melynek jelmondata az „Egy világ, egy álom” volt, ékes bizonyítéka annak, hogy a XXI. század Kínája a környezetvédelem, az információtechnológia és a kultúra terén szintén vezető országgént kíván jelen lenni azon túl, hogy a világgazdaság egyik legmeghatározóbb országa. A 2008 második felétől Európát is súlyosan érintő pénzügyi és gazdasági válság Kínát ismét új fényben tüntette fel, hiszen a Kínai Népköztársaság az Egyesült Államok egyik legnagyobb hitelezőjévé vált (*Faiola–Goldfarb* [2008]).

A Kínai Népköztársaság 2001 óta a Világkereskedelmi Szervezet (WTO) tagja, így e nemzetközi szervezetben betöltött pozíciója is meghatározza a Kelet és a Nyugat kapcsolatát, amely szinte Marco Polo óta, félelmekkel, előítéletekkel, ugyanakkor csodálattal teli. A nyugati világ számára azonban Kína, különösen a pekingi olimpiát követően, ismertebbé és elfogadottabbá vált, ami valószínűleg hozzájárul a különböző országokban élő kínai kolóniák pozitív megítéléséhez is (*Jordán* [1999]). Ezt a véleményt tovább erősíti az ország világturizmusban játszott megújult szerepe. Az Idegenforgalmi Világszervezet (WTO) jelentései szerint ugyanis Kína a világon a negyedik leglátogatottabb ország Franciaország, Spanyolország és az Egyesült Államok után, megelőzve többek között Olaszországot (*Gyuricza* [2008]). Mindez azt tükrözi, hogy Kínához és a kínaiakhoz való viszonyunk átalakulóban van.

A kínaiak mobilitása korunk egyik legjelentősebb migrációs jelensége a befogadó országok magas száma miatt, mivel 34 millió tengerentúli kínai (Chinese overseas), ahogyan a hazájukból elvándoroltakat nevezik, él a világ 130 országában (*Shao Center–Ohio University* [2009]). Természetesen a mobilitás jellege sokat változott azokhoz a migrációs hullámokhoz képest, amelyek egy 1882-es törvény értelmében az észak amerikai zárt és „szomorú” kínai negyedeket (*Chinatown*) hozták létre, összegyűjtve a megtűrt, de társadalmilag kirekesztett bevándorlókat. A legnépesebb kínai diaszpórákat (szórványokat) nyilvántartó országok között leginkább a délkelet-ázsiai államokat (például Szingapúrt és Indonéziát) találjuk, ugyanakkor a kínai jelenlét az Egyesült Államokban és Izraelben is számottevő. Az afrikai kontinensen tapasztalható kínai befolyás azonban a kínai elvándorlás egy egészen új aspektusát mutatja. Olyan afrikai országok számára ugyanis, mint Angola¹ vagy Szenegál² Kína befolyá-

¹ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7047127.stm>; <http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/zt/zgdfzccwj/t230479.htm>

² <http://english.sina.com/china/2009/0213/218446.html>

sos gazdasági partner, aki az infrastrukturális fejlesztések (autópályák, hidak, iskolák) kivitelezését is vállalja nyersanyagért cserébe. Ennek köszönhetően kínai szakemberek, és vállalkozásvezetők vándorolnak ezekbe az országokba. A többnyire állami tulajdonú kínai vállalatok (például a Petrochina, a China National Offshore Oil Corporation) pedig rendre részesedést vásárolnak az indonéz, a kazah, a mianmari, a szudáni, a jemeni, a brazil stb. cégekben, ezzel is erősítve befolyásukat a már említett országokban (Artner [2008]).

Az Európába, főleg Franciaországba és az Egyesült Királyságba irányuló kínai migráció kezdete az első világháború idejére tehető, bár az igazán jelentős migrációs hullámok az 1949-es kommunista hatalomátvétel után indultak meg az európai kontinens felé (Benton–Pieke [1998]). Az európai országokkal és az Egyesült Államokkal fenntartott kapcsolatok intenzitása és folyamatos bővülése a magasan képzett kínaiak elvándorlását is elősegítette. Zhang [2003] szerint több mint 460 ezer kínai diák tanul világszerte közel 100 országban, akiknek elvándorlása legnagyobb mértékű a világon (tanulmányaik befejezése után mindössze 30 százalékuk tér vissza az anyaországba). Legkedveltebb célterületeik között olyan országokat találunk, mint Japán, Ausztrália, az Egyesült Államok, Kanada, az Egyesült Királyság, Franciaország és Németország. A magasan képzett, tehetséges szakemberek számára szintén ezek jelentik az elsődleges célországokat, ha bármilyen okból kifolyólag az anyaország elhagyása mellett döntenek (Zhang [2003]). A British Council adatai szerint az Egyesült Királyságban a kínaiak alkotják a legnagyobb csoportot az Európán kívüli országból érkező diákok közül.³ A brit egyetemek és főiskolák felismerték a kínai diákokban a jövő magasan képzett munkaerejét, és azért, hogy minél több kínai diák jelentkezzen hozzájuk, különböző kulturális és kereskedelmi vásárokon, illetve együttműködést elősegítő programokon reklámozzák oktatási rendszerük hatékonyságát (L. Rédei [2009]).

Jelen tanulmány összefoglaló képet ad az Európában élő kínai közösségekről. Kína megváltozott gazdasági és kulturális szerepének felvázolása után az Európában élő kínai diaszpórák néhány jellegzetességével foglalkozik Franciaország és Olaszország példáján. A tágabb európai környezet ismertetését követően a magyarországi és leginkább a budapesti kínai közösség sajátosságait vizsgálja.

1. A nyitás politikájának hatása a kínai migrációra

Az Európába irányuló újabb kínai migrációs hullámokat tágabb geopolitikai aspektusból kell elemeznünk, mivel a nyolcvanas és a kilencvenes évekre Kína ismét fel-

³ <http://www.britishcouncil.org/china-education-sino-british-education-links.htm>

bukkant a nemzetközi politikai színtéren. Az európaiakat elsősorban a bevándorlási hullámok valós nagysága aggasztja, ugyanis a kivándorlók a Föld legnépesebb országából indulnak és az elvándorlás mértékéről csak kevés hivatalos adat áll a kutatók és a politikai döntéshozók rendelkezésére (*Jordán* [2009]). Kínában ugyanakkor egyre nagyobb méreteket ölt a belföldi migráció a gazdasági reformok következtében kialakult fejlettségbeli és jövedelmi szintkülönbségek elmélyülése miatt. *Jordán* szerint azonban bizonytalanságok jellemzik az erre (a falvakból a városokba költöző több tízmillió személyre) vonatkozó statisztikákat is. A demográfiai nyomás, a tömeges munkanélküliség, a vidék alulfoglalkoztatottsága, a gazdasági átalakulás bizonytalanságai, a kínai vezetéségen belüli politikai konfliktusok mind az európaiak félelmeit táplálják.

Az olasz Caritas/Migrantes migrációval foglalkozó szervezet statisztikusainak elemzése szerint a XX. századi kínai migráció folyamatos és erős növekedő tendenciát mutatott. (Lásd a táblázatot.) A felmérések szerint 1950-ben 11, 1960-ban 15,3, 1970-ben 19,3 millió kínai élt az anyaországon kívül; 1990-ben pedig már 24,6 millió főt is elérte a nem Kínában élő populáció nagysága a hivatalos adatok szerint (*Caritas/Migrantes* [2006]). Ha csak az Ázsián kívüli országokat vesszük figyelembe, a legnépesebb kínai közösség az Egyesült Államokban (2 millió fő), Kanadában (900 ezer fő) és Ausztráliában (450 ezer fő) él. Európában 100 ezer főt meghaladó közösségeket tartanak számon Franciaországban (300 ezer), az Egyesült Királyságban (250 ezer fő), Olaszországban (150 ezer fő) és Németországban (110 ezer fő). Ezek az országok jelentős eltéréseket mutatnak a kínaiak beilleszkedésének (csakúgy, mint a bevándorlók és az anyaország közötti kapcsolatok) mértékét illetően.

A migráns kínaiak becsült száma

Földrész	1990-ben	2008-ban
Ázsia	20 700 000	28 175 752
Amerika	3 100 000	3 570 750
Európa	525 000	1 618 640
Óceánia	386 200	760 414
Afrika	76 100	32 685
<i>Összesen</i>	<i>24 787 300</i>	<i>34 158 241</i>

Forrás: A szerző szerkesztése *Campani–Carchedi–Tassinari* [1994] és a *Shao Center–Ohio University* [2009] adatbázisa alapján. <http://cicdatabank.library.ohiou.edu/opac/population.php>.

Az új migrációs trendeknek megfelelően az európai kontinens 1980 óta a többcentrumos migrációs folyamatok központja lett, hiszen minden kontinensről érkeznek ide bevándorlók. A megnövekedett migráció a jelenlegi globalizációs környezetben elsődleges politikai kihívássá vált a nemzetközi közösség számára. Az új gazdasági és kulturális környezetben ugyanakkor ismételten megindult a vándorlás közvet-

lenül a Kínai Népköztársaság területéről, ami az ország piacgazdaságra való átállásának következményeként is tekinthető (Xiang [2003]).

A kínai pártvezetés 1979-ben döntést hozott a különleges gazdasági övezetek (Special Economic Zones) létrehozásáról Dél-Kínában, hogy külföldi befektetőket, elsősorban tengerentúli kínaiakat vonzzanak az országba (Jordán [1999]). A tőke, a fejlett technológia, a menedzseri és a marketing-szakértelem Kínába csábításának érdekében négy különleges övezetet hoztak létre (Sencsen, Csuhaj, Santou, Hsziamen) Kuangtung és Fucsien tartományokban. Ez a „nyitás politikájának” megerősítését tükrözte, hiszen ezeket a gazdasági övezeteket Hongkong és Makaó közelében, valamint a Tajvannal szemközti tengerparton jelölték ki. A folyamat később tovább folytatódott, mivel 1984-ben újabb tizennégy tengerparti várost és Hainan szigetét, 1985-ben pedig a Jangce- és a Gyöngy-folyó deltáját, valamint Fucsien tartomány déli részét nyitották meg a külföldiek és a külföldön élő kínai befektetők előtt (Jordán [1999]). A Kínába áramló külföldi tőke eredetét és összetételét tekintve a kínai (hongkongi, makaói, tajvani) befektetett tőke aránya megegyezik az Egyesült Államok, Japán, Dél-Korea és az Európai Unió országainak befektetési arányával. A működőtőke-beáramlás az országba olyan magas szintet ért el, hogy 2006-ban 69,5 milliárd külföldi beruházás történt (Artner [2008]).

A pekingi vezetés felismerte a tengerentúli kínaiak „hazautalásainak” gazdasági és társadalmi jelentőségét, a technológiai tudás potenciális „visszatérésének” előnyét és a tengerentúli kínai diaszpórák tőkebefektetésének ösztönző hatását, ezért támogatja a tengerentúli kínaiak gazdasági szerepvállalását (Nyíri [2002]). A hagyományos kultúra, a konfuciusi értékrend és a személyes kapcsolatok hálózata (guanxi) jelentősen meghatározzák a tengerentúli kínai üzletemberek befektetéseinek mértékét és térbeli eloszlását.

Az elmúlt harminc évben a kínaiak mobilitása sokkal nagyobb méreteket öltött, mint Mao Ce-tung idejében. Ez a már korábban említett nagymértékű gazdasági fejlődésnek, az emigrációt szabályozó politika enyhülésének, valamint azoknak a kétoldalú megállapodásoknak köszönhető, amelyeket a Kínai Népköztársaság kötött bizonyos országokkal (Kanadával és Magyarországgal)⁴. A kilencvenes évek óta több jelentős változás ment végbe a kínai kormányzati politikában és az elvándorlás megítélésében (Xiang [2003]).

A kínai politikai döntéshozók az elvándorlást egyre inkább úgy tekintik, mint a szabad helyváltoztatás jogát, aminek semmi köze sincs az egyén politikai és ideológiai véleménynyilvánításához. Sőt, a Kínai Népköztársaság kormánya a tengerentúli kínaiakra külön jogszabályokat dolgozott ki. A kínai vezetés által bevezetett fogalmak szerint ugyanis megkülönböztethetők a „tengerentúli kínaiak” (overseas Chinese), vagyis azok, akik kínai állampolgársággal rendelkeznek, de nem az anyaországban élnek, és a

⁴ A Magyar Köztársaság Kormánya és a Kínai Népköztársaság Kormánya között a kétoldalú állam- és kormányközi szerződésekről szóló, 2000. november 28-án, Pekingben aláírt Jegyzőkönyv. 2001. évi XXI. törvény.

„kínai tengerentúliak” (Chinese overseas), akik származásukat tekintve kínaiak, de jelenleg nem kínai állampolgárok (Xiang [2003]). A legutóbbi években a tengerentúli kínaiak definiálását az overseas Chinese fogalomhoz tartozó két új kategória tovább bonyolította: a huayi kifejezés azokat a kínaiakat jelöli, akik a történelmi kínai diaszpórához tartoznak, és második vagy harmadik generációs kínai leszármazottak; míg a huaqiao kifejezés az újabb, azaz a gazdasági nyitás óta elvándorolt kínaiakra vonatkozik, akik megtartják/megtartották kínai állampolgárságukat (Christiansen [1997]).

A megkülönböztetés alapja természetesen a kínai kommunista párthoz fűződő viszony, a huayi-k leginkább a kommunista hatalomátvétel miatt elmenekülő kínaiak leszármazottai, míg a huaqiao-k sokszor a kínai vezetés „áldásával” keresnek új helyet a letelepedéshez és a kereskedelmi kapcsolatok felvirágoztatásához. A huaqiao-k egy kínai kifejezés szerint olyanok „mint a lehulló falevelek, amelyek visszatérnek a gyökerekhez”, mivel általában átmenetinek tekintik a letelepedést egy adott befogadó országban, és céljuk az, hogy meggazdagodva térjenek vissza Kínába (Gyuris [2007]).

A diaszpóra meghatározás használata igen elterjedt a kínai vándormozgalom folyamataival foglalkozó geográfiai és szociológiai szakirodalomban (Li [2007], L. Rédei [2007], Mészáros [2005], Nyíri [1999]). A diaszpóra szó görög eredetű és eredetileg a zsidók szétszóródását jelentette. A kényszervándorlás, az átélt trauma, a közös nemzeti identitás keresése egy adott etnikai közösségen belül és a visszatérés lehetőségének reménye mind hozzátartoznak a diaszpóra fogalomköréhez. Így ez a kifejezés a kínaiakra is alkalmazható, hiszen a múlt század elején a birodalmi dinasztia összeomlása, majd a kommunista hatalomátvétel 1949-ben valóban tömeges kényszervándorlást eredményeztek, súlyos lelki traumát okozva a migránsok számára.

Mindemellett úgy tűnik, hogy a kínai diaszpórához tartozó vállalatulajdonosok, befektetők és kereskedők transznacionális gazdasági tevékenysége ma már tökéletesen illeszkedik a globális gazdasági modellhez (Chiarlone–Amighini [2007]). Kína külgazdasági stratégiájának szerves részét képezi a tengerentúli kínaiak fokozott mértékű bevonása a gazdaság fejlesztésébe. Következésképpen az anyaország kapcsolata elvándorolt fiaival nagymértékben megváltozott az elmúlt években, hiszen a tengerentúli kínaiak befektetései jelentették/jelentik a kínai gazdaság ugrásszerű növekedésének legmeghatározóbb tényezőjét (Csaba [2006]).

2. A kínai bevándorlók Európában

Történelmi szempontból a kínai közösségek jóval később alakultak ki Európában az ázsiaiakhoz és az észak-amerikaiakhoz képest (Mészáros [2005]). Az Európában élő mintegy másfél millió kínai származását tekintve többféle tendencia is megfigyelhető: egyaránt érkeztek az anyaországból, tehát a Kínai Népköztársaság területé-

ről (leginkább Fucsien és Zhejiang tartományokból), a volt európai gyarmati területekről (például Hongkong és Makaó) és a Karib-térségből (*Caritas/Migrantes* [2006]).

Az Európában élő kínai közösségek szerkezeti felépítésüket tekintve egymáshoz képest is hatalmas eltéréseket mutatnak, hiszen beilleszkedésük ugyanúgy függ az odaérkező kínaiak hozzáállásától, mint a befogadó társadalom által nyújtott integrációs lehetőségektől (*Tsu* [1999]). Az Egyesült Királyságban élő kínaiak például sikeresen helytálltak az olcsó, mégis ízletes ételeket nyújtó gyorsétermek versenyében. Ennek következtében a kínai kifőzdék mára komoly konkurenciát jelentenek a tradicionális „fish and chips” büfékkel szemben (*Christiansen* [1997]). Ugyanakkor Olaszországban – ahol a kínai és az egyéb etnikai éttermek közel sem olyan népszerűek, mint a szigetországban – az új (80-as évek után érkezett) kínai bevándorlók a bőrkikészítő iparban és a ruházati szektorban elégitik ki az olasz munkaadók munkaerő-keresleti igényeit (*Ceccagno* [1998]).

Az etnikai közösségeknek nyújtott társadalmi és pénzügyi támogatások a kínai diaszpórában élők beilleszkedéséhez és társadalmi elismertségük kivívásához is jelentősen hozzájárulnak. Ugyanakkor az integrációs folyamat két oldalú, hiszen azt a kínai bevándorlók aktív társadalmi szerepvállalása szintén elősegítheti. Ezt *Tsu* [1999] a kobei Chinatown példáján szemlélteti, ugyanis az 1995. évi kobei földrengést követő nehéz időszakban a kínaiak szolidáris és bátor viselkedése hozzájárult ahhoz, hogy a zárkózott japán társadalom el tudja fogadni a városaiban élő idegeneket.

2.1. Franciaország

A XX. század elején Franciaország toborzással próbált megoldást találni a munkaerőhiány által kiváltott gondokra. Az úttörő kínai csoport letelepedése az első világháború idejére tehető, amikor az északi tartományokból érkeztek munkások Franciaországba (*Khoa* [1994]). A Zhejiangből származó kínaiak a Gare du Lyon és a Rue du Temple környékén telepedtek le, és bőrkikészítéssel, kézműves tárgyak gyártásával, illetve utcai árusításával foglalkoztak. Ezek a bevándorlók nem egy migrációs lánc, vagyis nem személyes ismeretségek révén, hanem egyéni migrációs döntés alapján érkeztek a nyugat-európai országba. Az 1921-es népszámlálás szerint már 12 ezer kínai élt az országban, ugyanakkor Párizsban a kínai bevándorlók közössége csak 1975-ben vált érzékelhetővé, a XIII. kerületben létrejött Chinatown révén (*Guerassimoff* [2003], *Khoa* [1994]). A statisztikák alapján 1999-ben már 28 319 kínai állampolgár és 30 912 kínai bevándorló élt Franciaországban. Párizs Île de France régiója tudja magáénak a legnépesebb kínai közösséget, de a dél-franciaországi régiók (például a Côte d’Azur vagy Provence-Alps) szintén otthont adnak mintegy kétezer kínai bevándorlónak.

Ez a földrajzi eloszlás gazdasági szempontokkal magyarázható, hiszen a kínaiak legjelentősebb gazdasági tevékenységei Párizsban összpontosulnak, míg az erős turisztikai ipar és vendéglátás az ország déli területére vonzza őket. Magyarországon szintén hasonló tendencia figyelhető meg: a kínaiak Budapesten élnek a legnagyobb arányban, de számottevő kínai beruházásoknak lehetünk szemtanúi a Balaton olyan turisztikai központjaiban is, mint Siófok vagy Balatonfüred.

2.2. Olaszország

Az előzőkben tárgyalt francia példához hasonlóan az olaszországi kínai migráció sem új keletű, hiszen az első kínai bevándorlók már a harmincas években megjelentek Milánóban és nyakkendő-árusítással keresték kenyerüket. Igaz ők korábban Franciaországban éltek, tehát nem közvetlenül az anyaországból érkeztek (*Ceccagno* [1998]). Jelentős kínai beáramlás Bolognában, Firenzében és a második világháborút követően Rómában volt tapasztalható. Milánóban az első kézművesműhelyek megalapítása Viale Paolo Sarpi környékén kiemelkedő fontossággal bírt a közösség kialakulásának szempontjából (*Galli* [1994]). Ugyanis a később megnyitott kézművesműhelyek, éttermek, kínai boltok, majd a bevándorlóknak otthont adó lakások és szállások nagy részét szintén ebben a városrészben találhatjuk.

A nyolcvanas években már azok a kínai boltok is megjelentek, amelyek kifejezetten a kínai honfitársaknak kínáltak árukat és szolgáltatásokat. Ez az új tendencia a városkép formálódásában is nyomon követhető, mivel az „etnikai szolgáltatásokat” nyújtó boltok és üzletek kizárólag kínai nyelvű feliratokat alkalmaznak. Ezek az üzletek elsősorban a Kínai Népköztársaságból származó ételeket, fűszereket és egyéb konyhai eszközöket, felszereléseket árulnak, amelyek segítségével megfelelően készíthetők el a kínai ételek. A kínaiak szerint ugyanis a tradicionális ételek fogyasztása enyhíti a honvágyat és a kirekesztettség érzését (*Tsu* [1999]). Az olasz belügyminisztérium bevándorlókra vonatkozó adatait feldolgozó Caritas/Migrantes [2006] alapján, Olaszország területén 56 566 kínai tartózkodott legálisan 2001-ben. A lombard régió ugyanezen évi statisztikai adatai szerint csak Milánóban 12 150, míg Pratóban 8 086 kínai bevándorló élt (*Ceccagno* [2003]). Ezért megállapítható, hogy ez a két város ad otthont az Olaszországban élő kínaiak egyharmadának.

Prato az olasz ruhakészítés és bőráru-kereskedés egyik központja. Így nem meglepő, hogy a legtöbb, ebben a régióban élő kínai az olasz készruhakészítő cégeknek és gyáraknak szállít be. Szintén egyre jellemzőbb tendencia, hogy több kínai vállalkozó már saját ruhagyárat és üzemet is működtet komoly konkurenciát jelentve ezzel az olasz készíttetőknél (*Ceccagno* [1998]).

A közelgő EXPO miatt Milánó vezetősége felajánlotta a városközpontban élő közösségnek, hogy ha kiköltöznek Milánó periferiájára, egy új, egységes kereskedelmi és kulturális központot hozhatnak létre.

2.3. Magyarország

Az 1989-es év Magyarországon a rendszerváltoztatás éve, míg Kínában a Tien'anmen téri diáktüntetés vérbefojtásáé, amit ugyanannak a Teng Hsziao-pingnek a parancsára hajtottak végre, aki 1978-ban a nyitott kapuk politikáját tűzte zászlajára.

A kilencvenes évek elején az ázsiai ország gazdasági reformjai, amelyek már nem foglalkoztak „a macska színével, csak azzal, hogy elkapja az egeret” (Teng Hsziao-ping) főleg a part menti tartományokban (például Fucsianban és Zhejiangban) eredményeztek jelentős gazdasági fellendülést. Ugyanezekben a területeken hozták létre a különleges gazdasági zónákat, és ezekről származott a legtöbb Európában élő kínai is. Mindemellett az 1989. évi Tien'anmen téri események – amikor a kínai vezetőség újra az elnyomás eszközét alkalmazta – elbizonytalanították a kínai kisvállalkozókat és kereskedőket, akik ezáltal veszélyeztetve látták bimbózó gazdasági tevékenységüket (*Polonyi* [2008]).

A magyar és a kínai kormány között 1988-ban született megállapodás szerint megszűnt a kínai állampolgárok vízumkényszere magyarországi beutazásaik esetén. Míg ez a megállapodás csak keveseket érdekelt 1988-ban, annál nagyobb jelentőséggel bírt két év múlva.

Magyarországon a gazdasági átalakulás első éveiben minden képlékeny és változó volt. Már megszűntek az államszocializmus alatt kialakított gazdasági kapcsolatok a többi volt szocialista országgal, de a nyugati befektetők és áruházcsoportok még nem telepedtek meg az országban. Ezekben az években, kihasználva a könnyű beutazás lehetőségét, hirtelen és tömegesen jelentek meg a kínaiak (vállalkozók, üzletemberek és szerencsét próbálók) az országban, mivel azonnal felismerték az átalakulóban levő, liberalizált új kelet-európai piacok nyújtotta, valamint az átmeneti áruhiányban rejlő befektetési lehetőségeket. A legtöbb kínai kereskedő a transzszibériai vasúton utazott Budapestre, ugyanis az útiköltség Peking és a magyar főváros között csak néhány száz yuan-ba került (*Nyíri* [2000]). *Zhongqiang* [2005] szerint – aki a kínai olvasóközönségnek írt könyvében mutatja be a Budapestre érkező kínaiak megpróbáltatásait – honfitársai szívesen jöttek a „kincses országba” a biztos meggazdagodás reményében. A bevándorlók által Magyarországon alapított, kiskereskedelemre specializálódó, szállítással és forgalmazással egyaránt foglalkozó cégek újszerűek voltak, hiszen a nyugat-európai országokban a kínaiak általában vendéglátással és utcai árusítással keresték kenyerüket (*Nyíri* [1996]). Magyarországon viszont virágzott a kínaiak importtevékenysége megerteremtve ezzel a kialakulóban levő közösségük anyagi biztonságát és gazdasági szerepét.

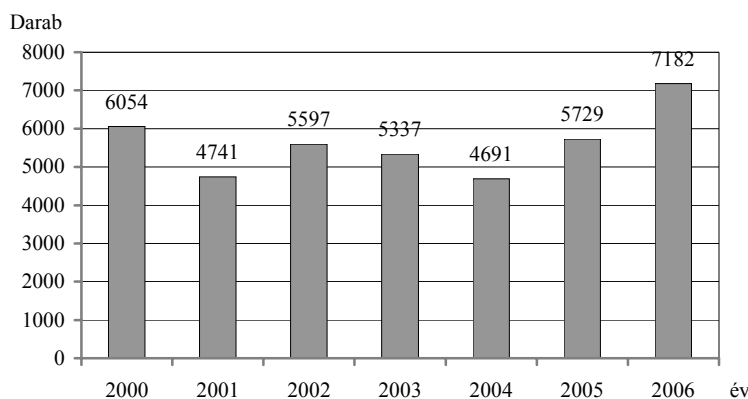
A Magyarországra érkező kínaiak legmeghatározóbb vándorlási motivációja feltételezhetően a gyors meggazdagodás és a szabad családalapítás volt. Esetükben általában nem szegény, nincstelen vándorokról van szó, hanem szerencsére olyan egyénekről, akik közül sokan bár Kínában is vezettek valamilyen kisvállalkozást, a magyarországi befektetéseket és kereskedelmi lehetőségeket jövedelmezőbbnek ítélve

az emigrációt választották. Természetesen nem mindegyikük járt sikerrel, de az 1990-es és 1991-es tömeges bevándorlási hullámból mégis sokan telepedtek le az országban, és mára már beilleszkedtek a magyar társadalomba (Nyíri Pál [1996] szerint 1990-ben körülbelül negyvenezer kínai lépett be az országba, azonban ennek alátámasztására csak kevés hivatalos adat áll rendelkezésünkre).

Fontos tehát kiemelni, hogy a kilencvenes évek elején a Magyarországra érkező kínaiak többsége biztos anyagi háttérrel rendelkezett. Ők kereskedelmi tevékenységet folytattak a befogadó országban, és olcsó lábbelik, illetve ruhanemük árusításával sikeresen pótolták az átmeneti áruhiányt. Az anyaországgal fenntartott kapcsolatuk ugyanakkor már nem volt olyan ellenségesnek mondható, mint a korábban Nyugat-Európába vándorolt honfitársaiké.

Az Antall-kormányt megelőzően egy magyar kormány sem kellett szembenéznie ilyen nagymértékű bevándorlással, amelyre ezért megfelelő jogszabályok sem léteztek (Tóth [2003]). A bevándorlás szabályozását és a külföldiek letelepedésének feltételeit Magyarországon először a külföldiek beutazásáról, magyarországi tartózkodásáról és bevándorlásáról szóló 1993. évi LXXXVI. törvény határozta meg. 1992-ben a magyar kormány visszaállította a kínai állampolgárok vízumkényszerét, ami nagymértékben lecsökkentette a kínai bevándorlók számát/arányát. Ma a 2007. évi II. törvény rendelkezik a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról.

Kínai bevándorlók száma Budapesten

Forrás: A szerző saját szerkesztése a KSH [2008] adatai alapján.

A Magyarországon élő kínaiak közül szinte senki sem vette fel a magyar állampolgárságot, ami talán annak tudható be, hogy a Kínai Népköztársaság nem ismeri el a kettős állampolgárságot (Dövényi [2005]). A Belügyminisztérium adatai szerint ugyanakkor 2 051 letelepedési, és 3 485 bevándorlási engedéllyel rendelkező kínai

állampolgárságú személyt tartottak számon hivatalosan Magyarországon 2008 decemberében.⁵ Ezzel a románt és az ukránt követően, a kínai lett a harmadik legfontosabb bevándorló népcsoport hazánkban. A kínai bevándorlók számának 2000 és 2006 közötti alakulását bemutató ábra alapján 2006-ban 7 180 kínai, a Magyarországon élő kínaiak 83 százaléka élt Budapesten (*KSH* [2008]). A 2002-es KSH adatok szerint a tartózkodási engedéllyel az országban élő 115 888 külföldi állampolgár közül 6 420 fő volt kínai, ami jelentősnek mondható (*Illés* [2004]).

3. A budapesti kínai közösség meghatározó vonásai

Az első kínaiak tehát, ha nem vesszük számításba az államszocializmus éveiben hazánkba látogató néhány egyetemistát és diplomatát, mintegy húsz évvel ezelőtt érkeztek Magyarországra. Többségük Budapesten telepedett le, így e közösség tagjai ma már szerves részei a főváros társadalmának.⁶

Letelepedésük Budapest urbanisztikai szerkezetén belüli térbeli eloszlásának elemzéséhez ismernünk kell a főváros történetét, szociális térszerkezetét, valamint a gazdasági és a politikai tranzíció hatásait (például a privatizációt). Feltételezhető, hogy egy kínai bevándorló a magyar fővárosban az elvárásainak megfelelő helyet választ magának. Az olaszországi példa is mutatja, hogy az első letelepedők helyválasztása milyen komolyan meghatározza a kínai közösség területi elhelyezkedését. Nyilvánvalóan az albérlet megfizethetősége és a lakás munkahelyhez való közelsége befolyásolja elsősorban egy külföldi állampolgár döntését. Ugyanakkor, mivel nem ismeri, nem is ismerheti a fővárosi kerületeket, a budapestiekkel ellentétben választására nem hatnak negatív módon a térhez kapcsolódó sztereotípiák vagy rossz emlékek. A város identitásának megismeréséhez legalább néhány hónap szükséges, amikor kapcsolatba lép az „öslakosokkal”, vagy a már hosszabb ideje Budapesten tartózkodó családtagjai, ismerős honfitársai segítik helyválasztását.

A család, mint a vándorlási és a beilleszkedési folyamat kiindulási és egyben érkezési pontjának szerepe meghatározó a kínai emigráns életében. Egyes kutatók elemzése szerint (*Ambrosini* [1999], *Zanfrini* [1998], *Reyneri* [1979]) az „elváándorlási projektben” az egész család részt vesz: először kiválasztják a legmegfele-

⁵ http://www.bevandorlas.hu/statisztikak_HUN_36.xls

⁶ A kínai bevándorlók 82 százaléka Budapesten él, de Nyíregyháza, Szeged, Sopron és Győr kínai közösségének nagysága is jelentős (*Tóth* [2006]). Debrecenben például több étterem és nagyáruház nyílt, amelynek tulajdonosai kínaiak. Az egyik áruházláncot például egy olyan család üzemelteti, amelyik a 90-es évek elején érkezett Magyarországra. Ők 1999-ben nyitották meg első ruhaüzletüket, amelyet még jó néhány követett, és ma már Nyíregyházán is működik boltjuk. (*FigyelőNet* 2008. január 18. http://www.fn.hu/belfold/20080117/magyarorszag_kinaiak_europai_fohadiszallasa/)

lőbb rokont, akit képesnek tartanak az idegenben való túlélésre és meggazdagodásra, majd a családtagok összeadják a pénzt az útiköltségre és az „első hónapokra”, esetleg az eladásra szánt árura. A kínai migráns a távolban is érzi családját figyelő szemét és magával hordja a „család szellemét”, ami nem kis felelősséggel jár (*Nyíri* [2004]).

A kínaiak társadalmi viselkedését még mindig nagyban befolyásolják a konfuciusi erkölcsi normák, rokoni, patriarchális kapcsolataik a hűségen alapulnak. A társadalmi harmónia *Konfucius* (i.e. 551–479) szerint akkor biztosítható, ha a társadalom minden eleme elfogadja saját szerepét és azonosul azzal. A konfuciusi hierarchia konkrét függőségi kapcsolatokat és tiszteletet ír elő azokkal szemben, akik a rangsorban felettünk állnak (*Dawson* [2002]). Ugyanez az elv érvényes a családi kötelezésekre is: a gyermek tisztelje szüleit, a feleség a férjét, a kisebbik testvér az idősebbet. Ez részben magyarázatul szolgál a kínai közösséghez tartozó bevándorlók erős családi összetartozására és a családi hierarchia meghatározó szerepére a migráns életében.

3.1. A kínai bevándorlók lakóhelyének térbeli elhelyezkedése

A humán geográfia tudomány keretén belül a „Chinatown-ok” (kínai negyedek) sajátosságaival foglalkozó kutatási területet két részre oszthatjuk. A hagyományos kutatóterületet *David Chuenyan Lai* neve fémjelzi. A kanadai professzor szerint a Chinatown olyan keleti közösséget jelent, amely egy nyugati urbanisztikai kontextusban helyezkedik el. Megfigyelése szerint a kínai negyedek „kis városok” a nagyvárosokon belül („Chinatowns are towns within the cities”) (*Chuenyan Lai* [1988]). Ennek az elgondolásnak azonban az a hiányossága, hogy a Chinatownt kizárólag a fizikai szegregáció helyeként jeleníti meg.

Kay Anderson [1991] geográfus által kidolgozott másik megközelítés szerint viszont a Chinatown és annak identitása az éppen hatalmon levő politikai erő ideológiája szerint változhat. Ez az elmélet a Chinatown fejlődését egy történelmi folyamaton belül, azaz nem csak fizikai voltában elemzi. Ennek helyességét több példa is alátámasztja: New Yorkban a városi vezetőség turisztikai látványossággá változtatta a Chinatown-t, ahol külön erre a célra indított buszjáratok viszik körbe a kíváncsiságokat. De Európában is érdekes a politika és a Chinatown kapcsolata: Liverpool például, csakúgy, mint Antwerpen és Amsterdam európai uniós területfejlesztési támogatást kapott a városszöveten belül kialakított Chinatown felújítására (*Christiansen* [1997]).

Budapesten a szó klasszikus (és pejoratív) értelmében még nem létezik Chinatown, bár e külföldi közösség bizonyos összetartozási jellegzetességeket mutat. A kínai bevándorlók lakóhelyének térbeli elhelyezkedése laza szerkezetet képez a városszöveten belül, ami a közösség számára elsődleges fontosságú központi helyek

(kínai bevásárló központok, piacok, nagyobb kínai éttermek és a XV. kerületi a kínai–magyar két tannyelvű általános iskola) körül alakult ki.

Keresztély Krisztina [1998] szerint ennek egyik oka, hogy a budapesti kínaiak kereskedelmi tevékenységének színhelyeként szolgáló piacok nem kínai, hanem magyar cégek irányítása alá tartoznak. Ez a hálószerű szerkezet a kínai üzletek és éttermek építészeti elemeit figyelembe véve viszonylag könnyen ábrázolható, bár ezek a lakóhelyek elhelyezkedését nem határozzák meg elég pontosan.

Érdekes itt megemlíteni azt a meglepő kérést, amivel a kínai kereskedők álltak elő Veszprém polgármesterénél. Arra kérték a város első emberét, hogy amennyiben engedélyezi egy kínai piac megnyitását az önkormányzat területén, biztosítson számukra egy olyan városnegyedet is, ahol elkülönülve élhetnének (*Illés* [2007]).

A kelet-közép-európai városok (köztük Budapest) történelmi belvárosának leromlott állapota az általános trenden belül az államszocialista ideológia örökségével is magyarázható (*Kovács–Szirmai* [2006]). A városfejlesztés prioritása ugyanis a külvárosi lakótelepek építése volt, ami magával vonta a belváros amortizációját. A bevándorlók a nyugat-európai nagyvárosokhoz hasonlóan, Budapesten is a leromlott belső övezetekben, hanyatló minőségű lakótelepeken vagy városkörnyéki negyedekben telepednek le. Ez egyrészt az ottani lakások olcsóságával, másrészt azzal a ténnyel magyarázható, hogy Budapest lakónépessége leginkább a belvárosi kerületekben csökken folyamatosan, ahol az idősödő korosztály aránya sokkal magasabb az agglomerációs területeken élő idősök arányához képest.

A migrációs folyamatok következtében erősödő városi szegregáció enyhítését célozza az Európai Unió támogatáspolitikai reformja, az URBAN projekt, ami az élhető lakókörnyezet kialakítását és a bevándorlók esetében létfontosságú társadalmi beilleszkedést szolgálja. De például a főváros VIII. kerületének – ami a hivatalos adatok szerint a Budapesten élő kínai bevándorlók 18 százalékának, azaz 1 354 főnek ad otthont (*KSH* [2007]) – városrehabilitációs programja, a RÉV8 is hatással van közvetett módon a kínai közösségre. (Hasonlóan magas létszámú kínai közösséget találunk a X. (1 729 fő), a XIII. (707 fő) és a XIV. (652 fő) kerületekben.)

Az elmúlt húsz évben a belváros lakossága 80 ezer fővel csökkent, melynek következményeképpen – mint az más európai nagyvárosban is megfigyelhető – sok lakás megüresedik. Ezeket a Budapestre érkező külföldi állampolgárok bérlik ki, akik, legalábbis a letelepedés első éveiben, jobban kedvelik a belvárost a periférikus kerületekhez képest a szolgáltatások és a hivatalok közelsége, valamint a nagyobb munkalehetőség miatt. A kínai közösség esetében a VIII. kerületi „Négy Tigris” Piac és a vonzáskörzetében létesített kereskedelmi egységek sok kínai állampolgárt foglalkoztatnak, akik munkahelyükhöz közel keresnek lakást.

A magyar fővárosban emellett egy összetettebb geográfiai modell is megfigyelhető. Bár ez esetben is igaz, hogy az „új migránsok” a központi enclave-ban (beékelten) telepednek le, a tehetősebb és a magasabban iskolázott kínai bevándorlók (befekte-

tők, vállalkozók) másfajta „térbeli társadalmi viselkedést” tanúsítanak. Ők ugyanis nemcsak nem kedvelik a belvárosi lakásokat, hanem megfelelő anyagi háttérük miatt is a budapestiek példáját követik: a külső kerületek zöldövezetében vesznek kertés házat, és családjukkal oda költöznek. Így például Budapest 77 599 lakosú XVII. kerületében (2007. évi adat) is évről évre több kínai bevándorló él: míg számuk 2001-ben csak 39, 2007-ben már 109 volt (*KSH* [2008]). A kínai állampolgárok ingatlanvásárlásáról azonban kevés adat áll rendelkezésünkre, ami részben azzal magyarázható, hogy a nyugat-európai kolóniákhoz hasonlóan elsősorban azt az ingatlant vásárolják meg, ahol kereskedelmi tevékenységüket folytatják (*Illés–Michalkó* [2005]).

A mobilitás elemzésekor azt is figyelembe kell vennünk, hogy a migráns általában egyedül indul útnak, és csak akkor „hívja” családjának más tagjait is, ha sikerül letelepednie és bizonyos mértékig beilleszkednie a befogadó társadalomba. Ez a kínai bevándorlókra is érvényes: először általában a fiatal (20–40 év közötti) férfiakról érkeznek egyedül Budapestre, majd később családtagjaik is követik őket. Demográfiai szempontból a kínaiak nemek szerinti megoszlása kiegyensúlyozott: 2007-ben a Budapesten élő 7 546 kínai közül 4 111 férfi és 3 435 nő volt (*KSH* [2007]).

3.2. A kínaiak szerepe a munkaerőpiacon

A Belügyminisztérium statisztikái szerint a Magyarországon legálisan, munkavállalási engedéllyel dolgozó külföldiek 7 százaléka ázsiai származású és körülbelül 4 százaléka kínai állampolgárságú.⁷ Ez az arány szinte elhanyagolható, de azt is figyelembe kell vennünk, hogy a Magyarországon már régebb óta élő kínaiaknak – akik általában, mint üzletemberek és cégtulajdonosok dolgoznak – már van bevándorlási engedélye, tehát nem szerepelnek ebben a statisztikában.

A kínai üzletek, éttermek és büfék a főváros urbanisztikai szerkezetén belül egy újonnan formálódott bevándorló közösség kézzelfogható és számbavehető bizonyítékai.

A fővárosban megfigyelhető, hogy olyan hatalmas, eddig nem hasznosított, elhagyott területek, mint például a MÁV Zrt. tulajdonában levő VIII. és X. kerületi telephelyek vagy a volt szovjet laktanyák és a szebb napokat látott ipartelepek funkcionális terekké váltak a kínai bevándorlók számára.

A bevándorlás hajnalán (a kilencvenes évek elején) az olcsó kínai gyártmányú tornacipőket, pólókat és pulóvereket a metróaluljárókban árusították a kínai árusok. 1997 óta a kínai kis- és nagykereskedelmi árusítás központja a VIII. kerületi 3,6 hektáron elterülő Négy Tigris Piac. Mivel a piacként bérbe adott ex-vasúti telephely a MÁV Zrt. tulajdona, a terület infrastruktúrája, a vasúti létesítmények közvetlen gazdasági funkciót töltenek be, növelve a terület kihasználtságát. 2006 decemberében a

⁷ http://www.bmbah.hu/statisztikak_HUN_35.xls?PHPSESSID=f22a5a7650717dcd54cd621ec7650802

piacon körülbelül háromezer konténer volt, melyek egyaránt szolgáltak raktárként és üzlethelyiségként.

Emellett minden kerületben megtalálhatók a kínai üzletek és boltok. Sokszor olyan kereskedelmi egységek is kitesznek egy „kínai bolt” táblát a kirakatba, ahol egyébként semmi más nem utal az eladásra szánt termék származására és árára. Ebből arra lehet következtetni, hogy a „kínai áru” elnevezés Budapesten bizonyos vevőkört feltételez, akik számára elsődleges szempont a termék olcsósága. A *Figyelő* [2005] kínai negyedről szóló cikke szerint a magyarok 2004-ben 21 milliárd forint értékben vásároltak kínai termékeket.

1993 óta a kínai üzletek nemcsak megsokszorozódtak a fővárosban, hanem egy fajta minőségi változáson is átmentek: ma már tágasabbak és jobban berendezettek, mint néhány évvel ezelőtt. A rendelkezésre álló tér maximális kihasználtsága ugyanúgy jellemző a piaci standokra és a kínai boltokra, mint az Ázsia Center (kereskedelmi bevásárlóközpont) üzleteire. A nagy mennyiségű felhalmozott áru a kínai üzlet egyik jellegzetessége, ahol az áru a tér részévé válik (például az üzletek homlokzatára kiaggatott ruhák).

A kínai kereskedelem az etnikai gazdaság⁸ (ethnic business) fogalmával jellemezhető (*Zanfrini* [1998]). A kínaiak szívesen alkalmaznak családtagokat, ismerősöket vagy ugyanabból a tartományból származó honfitársakat. Ugyanakkor az is megfigyelhető, hogy sok magyart alkalmaznak: általában magyarok a boltjaikban az eladók, éttermeikben a felszolgálók vagy büféikben a pultoslányok (*Michalkó* [2009]). Emellett tolmácsokat, könyvelőket és ügyvédeket is foglalkoztatnak, tehát a terciér szektor több szegmensében is fontos munkáltatói szerepet töltenek be.

Politikai és gazdasági megegyezéseknek⁹ köszönhetően a XVIII. kerületi Sárkány Center, úgy mint a XV. kerületben létesített Ázsia Center és China Mart kereskedelmi központok, *Li* [2007] meghatározásával élve, az ethnoburb katalizátorai. Az ethnoburb, *Li* megfigyelése szerint olyan funkcionális közösség, amely saját, belső társadalmi és gazdasági szerkezet szerint működik. Az ilyen funkcionális jelleggel felruházott periférikus térségek a város szerkezetén belül nem elszigetelt közösségeket jelentenek, hanem ellenkezőleg, nyitott rendszereket alkotnak, amelyek tökélete-

⁸ Az etnikai gazdaság fogalma a nyolcvanas évektől kezdve lett általánosan használt, mint egy etnikai vagy bevándorló csoport tagjai által foglalkoztatott, munkaadó vagy önfoglalkoztató személyek csoportja (*Letenyei* [2002]).

⁹ A magyar kormány külkereskedelmi stratégiájában kiemelkedő fontosságú a kínai–magyar gazdasági kapcsolatok erősítése, amelynek előmozdítására *Gyuresány Ferenc* 2007 szeptemberében Kínába utazott, hogy személyesen nyissa meg a „Magyar Évadot”. Az aláírt megegyezések értelmében Budapest az EU és a Balkán piacára irányuló kínai termékek elosztó bázisa lesz és az Ázsia Center az informatikai és hi-tech termékeket forgalmazó cégek központjaként fog működni. A kelet-közép-európai térségben Magyarország Kína egyik legfontosabb kereskedelmi partnere, az Eurostat adatai szerint 2008-ban 5 581 millió euró összegre rügött az importált kínai áruk értéke. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/6-18052009-BP/EN/6-18052009-BP-EN.PDF.

sen beilleszkednek a nemzetközi információ- és kereskedelmi áramlások kontextusába. A bevándorlók lakóhelyének és a kereskedelmi központok ethnoburb-bé formálódása folyamatosan alakítja át a régi külső kerületek városképét, és gazdaságilag dinamikus térségekké változtatja azokat.

Artnér Annamária [2008] szerint a kínai működőtőke-export Magyarország számára is kínál kihasználható lehetőségeket. Ennek az együttműködési folyamatnak a legfrissebb bizonyítéka a Kínai Befektetési Ügynökség budapesti irodájának megnyitása várhatóan 2009 második felében. A CIPA (Chinese Investment Promotion Agency) a kínai kereskedelmi minisztérium háttérintézményeként működő befektetési ügynökség, fő feladata a kínai tőkebefektetések ösztönzése és a külföldi tőke Kínába vonzása.¹⁰ Magyarország kedvező földrajzi helyzete, a magyar munkaerő szakképzettsége, és az itt élő népes kínai közösség csábítóak a kínai befektetők számára. Megfontolandó, hogy ezekre az adottságokra építve Magyarország Kínától a gazdaságfejlesztéshez szükséges tőkéhez juthat.

Összefoglalás

A Magyarországon élő kínai közösséget megfigyelve megállapíthatjuk, hogy az ország népességének alacsony százalékát teszik ki a kínai bevándorlók. A hivatalos adatok szerint csak alig tízezer kínai él hazánkban, ugyanakkor feltételezhetjük, hogy számuk ezt jelentős mértékben meghaladja. Fiatal munkaerőről és dinamikus közösről van szó, amely nem terheli az ország jóléti rendszerét, mivel általában saját orvosokkal gyógyíttatják magukat, vagy komolyabb egészségügyi beavatkozások esetén visszatérnek Kínába.

A kínai kereskedők és piaci árusok sokszor a budapestiek által elhagyott területeket használják és a kínai bevásárlóközpontok a város periférikus kerületeiben helyezkednek el.

A Kínai Népköztársaságból érkezett bevándorlók térbeli elhelyezkedését megfigyelve megállapítható, hogy ez a közösség a VIII., a X. és a XV. kerületekben volt a legnagyobb hatással a társadalom szerkezetének és a városkép átalakulására. Magyarország csak nemrég lett befogadó ország, ezért a területén élő külföldiek még nem okoznak olyan jellegű problémákat, mint például Franciaországban vagy Németországban, ahol a második vagy harmadik generációs bevándorlók nagyarányú munkanélkülisége társadalmi feszültségeket szül.

Budapestet és a Milánót összehasonlítva fontos következtetéseket vonhatunk le. Milánóban a viale Paolo Sarpi térségében csak kínaiak élnek, mert az olaszok foko-

¹⁰ <http://www.mfor.hu/cikkek/54740.html>

zatosan elhagyták ezt a városrészt. Így veszítettek értékükből az üzletek és a lakások, amelyeket a tulajdonosok csak a kínaiaknak tudtak eladni vagy bérbe adni. A városvezetés a problémát úgy próbálja meg orvosolni, hogy ki akarja költöztetni a kínaiakat, illetve üzleteiket és éttermeiket a város egyik periférikus területére, ahol azok egy új kereskedelmi és szolgáltató központot tudnának létesíteni. Milánónak meg kell fontolnia, hogy milyen lépéseket tesz a kínai közösség irányába, hiszen Olaszország egyik legbefolyásosabb kereskedelmi partnere éppen a Kínai Népköztársaság.

Hasonló átalakulás van folyamatban Budapest VIII. kerületében, ami a kínai közösség központja. Itt (például a Népszínház utcában) jelentős számú kínai bevándorló él, és a Négy Tigris Piac vonzáskörzetében is (néhány török és vietnámi kereskedőt leszámítva) leginkább kínai állampolgárságú személyek dolgoznak. Ennek fő oka, hogy a kínai kereskedők importban játszott szerepe jelentős, így a nyugat-európai tendenciától eltérően, Budapesten a kínaiak üzleti tevékenysége nem elsősorban az éttermekre és büfékre, hanem a kereskedelemre koncentrálódik. Ha a kerület és a főváros vezetése nem hoz olyan döntéseket, ami a városi szegregációt megakadályozza, feltételezhető, hogy a Józsefváros még több kínai lakost tudhat majd magáénak.

A kínaiak a városszerkezeten belüli elhagyatott területeket leromlott állapotban is sikeresen ki tudják használni, de ez további amortizációt vonhat maga után. A budapesti belső kerületek esetében ugyanakkor a kínai éttermek és büfék olyan központi területeken helyezkednek el a francia és az olasz városokhoz hasonlóan, amelyek a Budapestre érkező turisták útjába esnek. Ennek tükrében elmondható, hogy a kínai étteremtulajdonosok és a vendéglátásban tevékenykedők a turisták kiszolgálásában is fontos szerepet töltenek be.

A francia vagy az olasz példával szemben egy egészen új együttműködésnek lehetünk tanúi a XV. kerületben a tágabb látókörű kerületi vezetésnek köszönhetően, amelyből Újpalota és a kínaiak is profitálhatnak. Az Ázsia Center, igaz az osztrák STRABAG cég rész tulajdona, színvonalas szolgáltatást képes nyújtani a vásárlóknak, illetve a kereskedőknek egyaránt, és a városképet sem csúfítja. A Kavicsos közti kínai–magyar két tannyelvű általános iskola pedig elősegíti, hogy a Budapesten felnövő kínai generáció ne „szenvédésként” élje meg a magyar nyelv és tananyag elsajátítását.

A kínai–magyar kereskedelmi és kulturális kapcsolatokra tekintettel Magyarországnak olyan bevándorlási politikát kellene kidolgoznia, ami ösztönzi a beilleszkedést és a kínai közösség elismertségét. *Artner Annamária* [2008] korábban említett tanulmánya szerint a kínai működőtőke-export Magyarország számára is kínál lehetőségeket. Magyarország kedvező földrajzi fekvése révén a kínai áruk és tőke regionális elosztó központjának szerepét játszhatja, az Európai Unió és a Balkán-félsziget országai felé is összekötő kapocsként működhet. Hazánk Kínától a gazdaságfejlesztéshez szükséges tőkéhez is juthat (*Artner* [2008]).

Mindezek miatt fontos, hogy Kínával jó kapcsolatokat ápoljunk és elősegítsük az itt élő kínaiak beilleszkedését. Hiszen a Magyarországon felnövő kínai generáció je-

lenti azt a humán erőforrást, amely képes hidat építeni a két ország között a gazdasági és a kulturális kapcsolatok erősítése terén.

Irodalom

- AMBROSINI, M. [1999]: *Utili invasori*. ISMU-FrancoAngeli. Milano.
- ANDERSON, K. J. [1991]: *Vancouver's Chinatown: Racial Discourse in Canada, 1875–1980*. McGill-Queen's University Press. Montreal.
- ARTNER A. [2008]: A kínai működőtöke offenzívája. *Statisztikai Szemle*. 86. évf. 9. sz. 850–874. old.
- BENTON, G. – PIEKE, N. F. (szerk.) [1998]: *The Chinese in Europe*. Macmillan Press. London.
- CAMPANI, G. – CARCHEDI, F. – TASSINARI, A. [1994]: *L'immigrazione silenziosa*. Fondazione Giovanni Agnelli. Torino.
- CARITAS/MIGRANTES [2006]: *Dossier statistico sull'immigrazione*. Roma.
- CECCAGNO, A. [1998]: *Cinesi d'Italia. Storie in bilico tra due culture*. Manifestolibri. Roma.
- CECCAGNO, A. [2003]: New Chinese Migrants in Italy. *International Migration*. 41. évf. 3. sz. 188–213. old.
- CHIARLONE, S. – AMIGHINI, A. [2007]: *L'economia della Cina*. Carocci. Roma.
- CHRISTIANSEN, F. [1997]: *Overseas Chinese in Europe: An Imagined Community?* University of Leeds. Leeds.
- CHRISTIANSEN, F. [1998]: Chinese Identity in Europe. In: *Benton, G. – Pieke, F. N. (szerk.): The Chinese in Europe*. Fondazione Giovanni Agnelli. Torino. 42–63. old.
- CHUENYAN LAI, D. [1988]: *Chinatowns: Towns within the Cities in Canada*. University of British Columbia. Vancouver.
- CSABA L. [2006]: *Feltörekvő Európa*. Akadémia Kiadó. Budapest.
- DAWSON, R. [2002]: *A kínai civilizáció világa*. Osiris. Budapest.
- DÖVÉNYI Z. [2005]: A Magyarországot érintő nemzetközi vándorlás néhány területi aspektusa. *Kisebbségkutatás*. 14. évf. 3. sz. 338–344. old.
- EU HL (AZ EURÓPAI UNIÓ HIVATALOS LAPJA) [2006]: *Fejlesztés és migráció. Az Európai Parlament állásfoglalása a fejlődésről és migrációról. (2005/2244(INI))* (2006. július 6.) P6_TA(2006)0319. C 303 2006. december 13. <http://www.epa.hu/00800/00877/01013/pdf/08520864.pdf> 852–864. old.
- FAIOLA, A. – GOLDFARB, Z. A. [2008]: China Tops Japan in U.S. Debt Holdings. *The Washington Post*. 2008. november 19. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/11/18/AR2008111803558.html>
- Figyelő* [2005]: Kínai Negyed. 49. évf. 12. sz. 26–44. old.
- GALLI, S. [1994]: Le comunità cinesi in Italia: caratteristiche organizzative e culturali. In: *Campani, G. – Carchedi, F. – Tassinari, A. (eds.): L'immigrazione silenziosa. Le comunità cinesi in Italia*. Edizioni della Fondazione Giovanni Agnelli. Torino. 75–104. old.
- GUERASSIMOFF, C. [2003]: The New Chinese Migrants in France. *International Migration*. 41. évf. 3. sz. 136–153. old.
- GUMBLE, P. [2006]: It's a Whole New World. *TIME Magazine*. In the Step of Marco Polo. How East Meets West Today. 168 évf. 6–7. sz. 1–2. old. <http://www.time.com/time/asia/2006/journey/>
- GYURICZA L. [2008]: *A turizmus nemzetközi földrajza*. Dialóg Campus. Pécs–Budapest.

- GYURIS F. [2007]: A kínaiak migrációja. In: L. Rédei M. (szerk.): *Mozgásban a világ. A nemzetközi migráció földrajza*. Eötvös Kiadó. Budapest. 313–346. old.
- ILLÉS S. – MICHALKÓ G. [2005]: Külföldiek a magyarországi ingatlanpiacon. *Kisebbségkutatás*. 14. évf. 3. sz. 345–352. old.
- ILLÉS S. [2004]: *Foreigners in Hungary: Migration from the European Union*. Hungarian Central Statistical Office, Demographic Research Institute. Working Papers on Population, Family and Welfare. 5. sz.
- ILLÉS S. [2007]: Polgármesteri szemmel a turizmusról és a migrációról. *Comitatus*. 17. évf. 10. sz. 50–66. old.
- JORDÁN GY. [1999]: *Kína története*. Aula. Budapest.
- JORDÁN GY. [2009]: A kínai statisztika megbízhatóságáról. *Statisztikai Szemle*. 87. évf. 1. sz. 63–82. old.
- KERESZTÉLY K. [1998]: A kínai közösség Budapesten. In: Barta Gy. (szerk.): *Budapest – nemzetközi város*. MTA. Budapest. 203–221. old.
- KHOA, L. H. [1994]: La presenza cinese a Parigi. Struttura comunitaria e reti di affinità. In: Campani, G. – Carchedi, F. – Tassinari, A. (szerk.): *L’immigrazione silenziosa. Le comunità cinesi in Italia*. Edizioni della Fondazione Giovanni Agnelli. Torino. 149–180. old.
- KOVÁCS Z. – SZIRMAI V. [2006]: Városrehabilitációs beavatkozások és a térségi társadalmi kirekesztés: a társadalmilag fenntartható városfejlődés budapesti lehetőségei. *Tér és Társadalom*. 20. évf. 1. sz. 1–19. old.
- KSH (KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL) [2007]: *Magyar statisztikai évkönyv*. 41–45. old.
- KSH (KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL) [2008]: A nemzetközi vándorlás főbb folyamatai Magyarországon. *Statisztikai Tükör*. II. évf. 117. sz. <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/stattukor/nemzvand.pdf>
- L. RÉDEI M. [2007]: *Mozgásban a világ. A nemzetközi migráció földrajza*. ELTE. Budapest.
- L. RÉDEI M. [2009]: A tanulói migráció és a munkapiac. In: Illés S. (szerk.) [2009]: *Magyarország vonzásában*. KSH Népeségtudományi Kutató Intézet. Budapest. 69–124. old.
- LETENYEI L. [2002]: Helyhez kötött kapcsolatok. *Közgazdasági Szemle*. 49. évf. 10. sz. 875–888. old.
- LI, W. [2007]: Ethnoburb versus Chinatown: Two Types of Urban Ethnic Communities in Los Angeles. *Cybergeo*. 10. sz. 1–12. old.
- MÉSZÁROS K. [2005]: *Kínaiak Európában*. <http://www.terebess.hu/keletkultinfo/kinaieur.html>
- MICHALKÓ G. [2009]: A turizmus mint a bevándorlás előszobája. In: Illés S. (szerk.) [2009]: *Magyarország vonzásában*. KSH Népeségtudományi Kutató Intézet. Budapest. 133–165. old.
- NYÍRI P. [1994]: Kínai élet és társadalom. In: Sik E. (szerk.): *Jönnek? Mennek? Maradnak?* MTA. Budapest. 50–84. old.
- NYÍRI P. [1996]: Magyarország helye a kínai világkereskedelmi hálózatban. In: Sik E. (szerk.): *Táborlakók, diaszpórák, politikák*. MTA. Budapest. 130–138. old.
- NYÍRI P. [2000]: Párhuzamos globalizáció. Kínaiak Magyarországon. *2000*. 12. évf. 10. sz. 15–28. old.
- NYÍRI P. [2004]: Új kisebbségek Magyarországon: a kínaiak. *Barátság*. 10. évf. 2. sz. 3860–3864. old.
- NYÍRI, P. [1999]: *New Chinese Migrants in Europe: the Case of the Chinese Community in Hungary*. Ashgate. Aldershot.
- NYÍRI, P. [2002]: From Class Enemies to Patriots: Overseas Chinese and Emigration Policy and Discourse in the People’s Republic of China. In: Nyíri, P. – Saveliev, I. (szerk.): *Globalizing Chinese Migration*. Ashgate. Aldershot. 208–241. old.

- POLONYI P. [2008]: *Kína rövid története*. Corvina. Budapest.
- REYNERI, E. [1979]: *La catena migratoria*. Il Mulino. Bologna.
- SHAO CENTER – OHIO UNIVERSITY [2009]: www.library.ohiou.edu/subjects/shao/main.html
- The Economist* [2006]: Commuting Poverty; China. Poor Peasants Surround Beijing. How to Make China Even Richer. Special issue on China's reform tasks. 2006. március 16.
- TÓTH A. [2008]: Magyarország a kínaiak európai főhadiszállása. *FigyelőNet*. http://www.fn.hu/belfold/20080117/magyarorszag_kinaiak_europai_fohadiszallasa/
- TÓTH J. [2003]: Tíz tétel a migrációs politikai ellentmondásosságáról. *Demográfia*. 46. évf. 4. sz. 342–351. old. http://www.demografia.hu/Demografia/2003_4/Toth%20Judit_tan.pdf
- TÓTH P. P. [2006]: *Bevándorlás Magyarországra*. Lucidus Kiadó. Budapest.
- TSU, T. Y. [1999]: From Ethnic Ghetto to 'Gourmet Republic': The Changing Image of Kobe's Chinatown in Modern Japan. *Japanese Studies*. 19. évf. 1. sz. 17–32. old.
- XIANG, B. [2003]: Emigration from China: A Sending Country Perspective. *International Migration*. 41. évf. 3. sz. 22–47. old.
- ZANFRINI, L. [1998]: *Leggere le migrazioni*. ISMU FrancoAngeli. Milano.
- ZHANG, G. [2003]: Migration of Highly Skilled Chinese to Europe: Trends and Perspective. *International Migration*. 41. évf. 3. sz. 74–97. old.
- ZHONGQIANG, L. [2005]: *Szerencsevadászok*. Marco Polo. Budapest.

Summary

Since the 1990s the Chinese migrant community has grown significantly in Hungary, and its impact on the capital's urban tissue, due to the numerous Chinese take-away restaurants and shops, has become more and more evident. Although the Hungarians usually have a good opinion on the Chinese they personally know, in a wider sense the Hungarian population still considers them closed and somewhat mysterious. It is to be considered that the news regarding this community published in the mass media, strongly emphasizes prejudices and stereotypes concerning their activities and social organisation. Since 2003 the Hungarian Government's objectives have been to enhance and reinforce its economic relations with China and to expand development cooperation with this giant Asian country.

This paper aims to highlight some special features regarding the Chinese migrant community in Hungary, especially within the capital, Budapest. After a short overview of the Chinese migrants living in Europe, especially in France and Italy, the following sections deal with the growing Chinese presence in Hungary, analysing migratory patterns. Finally, the study addresses the changes in their economic activities, highlighting the role of the Chinese employers offering work to Hungarians.